

مرکز مجاز امام صادق (ع)

سیوطی

جلسه ۸۲

استاد: وافی یزدی

موضوع: اشتغال

اشتغال عامل از معمول

اشتغال یعنی مقدم شدن اسم و موخر شدن فعل یا شبه فعلی که در ضمیر یا متعلق آن اسم عمل می کند، به شرطی که اگر ضمیر نبود، فعل می توانست در اسم متقدم یا در محل آن عمل کند.

اعراب اسم مشتغل عنه:

۱- رفع: بنابر ابتدائیت: زیداً ضربتُه

۲- نصب: زیداً ضربتُه

الف- نظر مصنف و جمهور نحویون: منصوب است به فعل مقدر که از جنس فعل مذکور است: (ضربتُ) زیداً ضربتُه

ب- قیل: علت نصب، فعل مذکور است (برخی می گویند فعل مذکور در اسم مقدم عمل کرده و برخی معتقدند، فعل مذکور هم در اسم مقدم و هم در ضمیر عمل کرده است)

حالت های نصب و رفع در اسم مشتغل عنه:

۴- رجحان رفع

۳- تساوی رفع و نصب

۳- رجحان نصب

۱- لزوم نصب ۲- لزوم رفع

۱. لزوم نصب: در چند مورد، نصب لازم است:

الف- هرگاه اسم مقدم، بعد از چیزی واقع شود که مختص به فعل است (مثل: إن و حیثما): إن زیداً لقیته فأکرمه - حیثما عمرا تلقاه فأهنه